

תוכן עניינים

1. מבוא .....
2. תחילפי מוסר - הימורים .....
3. עקרונות מוסר .....
4. כלי יישומי להפעלת הימורים באופן מוסרי .....
5. סיכום .....
10. רשימת מקורות .....

1. מבוא

ענף ההימורים מציג את עצמו כענף עסקי רגיל המתרכז בתחום הבידור. להימורים ישנן צורות שונות של פעילויות כמו משחקי שולחן בקזינו, הגרלות, הימורי ספורט, בינגו, הימורים מקוונים ועוד. בשנת 2013 ענף ההימורים העולמי הרוויח כ-400 מיליארד דולר עם שיעור צמיחה שנתי הנאמד ב-5% בקירוב. ענף ההימורים מספק יתרונות כלכליים רבים בצורות מגוונות למדי, החל מהפעלת דוכנים וחנויות, ועד לבינוי מתקני הימורים גדולים כמו בתי קזינו שמעסיקים אלפי עובדים בתחום ההימורים והשירותים הנלווים להם כמו מלונות, מזון, בידור, תיירות, פרסום ועוד (Leung, & Snell, 2017, pp. 639-640). עם זאת, ענף ההימורים לעיתים קרובות מעלה אסוציאציות שליליות של מצגי הונאה בדגש על ייתכנות זכיה, התעשרות על חשבונם של אנשים לעיתים חלשים מבחינה כלכלית, המשחקים עלולים להוביל להתמכרויות והרס משפחות, וכן לעוררות פעילות פלילית בקהילה ובמדינה. בתפיסה דתית ההימורים נתפשים כסוג של יצירת השטן ואילו אחרים רואים בהימורים תעשייה מסוכנת לא פחות מתעשיית הטבק והאלכוהול (Calado, & Griffiths, 2016, pp. 605-606). שאלת המחקר: כיצד ניתן לנהוג באופן מוסרי בהפעלת עסקי הימורים במדינה?

הפרק השני בעבודה יציג תחליפי מוסר שבהם ניתן על פניו לקיים פעילות מוסרית יותר של ענף ההימורים באמצעות השימוש בשוק החופשי והן באמצעות החוק. השוק החופשי יציג כי צרכנים יכולים לבחור באופן חופשי אם הם רוצים להמר או לא ובאיזה תאגיד הימורים, ומתוך כך להפעיל לחץ על התאגיד לפעול באופן מוסרי יותר. עם זאת לשוק החופשי ישנה מגבלה – "לא הכל מסחר" לפיה בתי הימורים יכולים להתעלם מהעוולות שהם יוצרים. לכן גם החוק יכול לחייב את התאגיד בהגבלות ההימורים כמו איסור כולל של ההימורים, הגבלות סכום ההימורים ועוד. אולם לחוק גם-כן ישנה מגבלת אכיפה לפיה גם במדינה שבה אסור לקיים הימורים, אנשים עדיין יכולים להמר באינטרנט. לפיכך תחליפי המוסר עשויים להיות מוגבלים ביכולת שלהם להשפיע על התאגיד.

הפרק השלישי בעבודה יתאר את הדילמות המוסריות בדגש על תועלות, חובות ומוסר. עיקרון התועלות יציג מספר תועלות כמו רווחי המדינה ממיסים, פרנסה לאוכלוסיות רבות וחוויות ריגוש והנאה למהמרים. אולם התחשיב התועלתני מגלה כי הפגיעה החברתית שכוללת בין ייתר התמכרות להימורים, חובות כלכליים כבדים, פשיעה, פירוק משפחות ועוד, עולים במונים רבים על היתרונות ולכן הדבר איננו תועלתני. ניתוח עיקרון החובות מגלה באופן ברור כי תאגיד ההימורים איננו במתייחס בהוגנות וכבוד למהמר שכן הוא מציג לו מצג שווא של סיכויי זכיה גבוהים וחוויות טובות, אך בפועל לא כך הדבר. עיקרון הצדק הראה בעבודה כי למרות שלכאורה בהימורים ניתן לזכות בסכומי גדולים, עדיין אין זו חלוקה הוגנת של ההון הכלכלי משום שחלוקה זו מבוססת על מזל ולא מדיניות.

הפרק הרביעי בעבודה ינסה לספק פתרונות לדילמות המוסריות. פרק זה יעשה שימוש ביישום אחריות חברתית תאגידית – מודל בעלי העניין, המדגיש את חשיבות המעורבות של התאגיד גם בקהילה שבה הוא פעול ולצמצם את הפעילויות הבעייתיות שהוא יוצר. אחריות חברתית תאגידית תחייב את תאגידי ההימורים לחשוף בפני המהמרים מידע על סיכויי הזכיה, מידע על בעיות הימורים כמו התמכרות וחובות כספיים וכן להפנות את המהמרים ליעוץ מתאים.

בסיום העבודה יציג סיכום שבו מצד אחד מתקבלת התמונה לפיה ההימורים הינה תופעה חובקת עולם ובעלת יתרונות רבים, אך אם לא מתמודדים עם הבעיות שההימורים יוצרים, הדבר עלול להוביל לסביבה כלכלית וחברתית כאוטית. בעלי העניין השונים כמו קהילות, מהמרים, תאגידי ההימורים והמדינה יכולים לפעול במשותף בכדי להפחית את הדילמות המוסריות ולאפשר פעילות כלכלית ראויה של ענף ההימורים.

2. תחליפי מוסר - הימורים

בפרק זה אציג שני תחליפי מוסר שבאמצעותם יהיה ניתן לאפשר פעילות מוסרית של התאגידים בהפעלת הימורים במדינה. הפרק יתמקד בשני תחליפים: השוק והחוק, ובאמצעותם יהיה ניתן לזהות את מספר טכניקות של כל תחליף שמאפשרות לתאגיד לפעול באופן מוסרי. כמו כן, הפרק יתאר מספר מגבלות של כל תחליף, ואלה יבחנו האם מגבלות אלו פוגעות ושוחקות ביכולת של תחליף המוסר לחייב את התאגיד לפעול באופן מוסרי.

השוק

השוק החופשי פועל על עיקרון מרכזי – החופש. עיקרון זה בא לידי ביטוי בצורות שונות כמו חופש המחשבה, הרצון, הבחירה, הפעולה והיזמות. השוק החופשי מאפשר לאדם לבחור בין חלופות, לקדם הזדמנויות ולהגדיל את התועלת שלו באמצעות בחירת של פעולה באופן חופשי לחלוטין. במסגרת השוק החופשי, ישנה גישת "היד הנעלמה", לפיה כי במידה וכל תאגיד יפעל באופן חופשי לחלוטין ולמען האינטרסים שלו, הדברים בסופו של דבר יסתדרו באופן טבעי שכלל המערכת תפעל לטובת הכלל. כלומר כדי שתאגידים ישגשו גם יבקשו לפעול לטובתם האישית, אך במסגרת התנהלות זו הם ימעיטו את הפגיעה בצרכנים ותאגידים אחרים וזה יוביל ליצירת סביבה המגשימה את טובת הכלל. בכדי שסביבה זו תתקיים ישנו צורך לעמוד במספר עקרונות, כדוגמת: זכות הקניין – החופש של הקניין לעשות שימוש חופשי ברכושו; צדק – תגמול ראוי לאדם או חברה לפי אופן התרומם לסביבה שבה הם פועלים; הדדיות – הגשמת אינטרסים של שני הצדדים; שוויון – כולם שווים בשוק החופשי ולאף אחד אין ייתרון ייחודי על אחר; אמת – המידע הנחוץ לקבלת החלטות חשוף וזמין לכולם; טובת הכלל – הפעילות המסחרית והאישית מגשימה את טובת הכלל (גבע, 2011, עמ' 36-37).

פעילות ההימורים יכולה להתקיים בסביבה מוסרית כאשר השוק פועל באופן חופשי והמדינה מאפשרת לתאגיד ההימורים לפעול ללא הפרעות בתחומים רבים ככל שניתן. במסגרת השוק החופשי המדינה יכולה לקבוע מספר רגולציות מצומצמות למשל, גיל השתתפות מינימאלי בהימורים, מהם סוגי ההימורים וכדומה, אך בעיצוב ייתר פעילותו של התאגיד, המדינה מספקת לו יד חופשית. בכך התאגיד יכול לפעול למען הרווחים האישיים שלו ולמען הצרכנים בכדי למשוך אותם אליו. בתפיסה זו, אדם שבוחר לעסוק בהימורים יבסס את בחירתו לפי האופן שבו הוא סבור שתאגיד ההימורים משרת אותו ואת קהילתו. מאידך, תאגיד שניתפס כפוגעני ונצלני לצרכן והקהילה, הרי שלאדם ישנו חופש פעולה מוחלט לבחור האם הוא רוצה להמר בכלל, ובאזנה תאגיד ההימורים הוא מוכן להמר. גם אם מדובר בתאגיד שמפעיל מכונת שיווק משומנת ומצוינת להפליא שמדגישה יתרונות של הימורים כמו ריגוש והנאה, לצרכן עדיין עומדת היכולת לבחור באופן חופשי את התאגיד שבו הוא ירצה להמר – אם בכלל, ובכך הוא מחייב את תאגיד ההימורים לפעול באופן מוסרי (Shani, Nang Fong, Leung, Law, Gavriel-Fried, & Chhabra, 2014, pp, 474-475).

אף על פי כן, השוק החופשי מאופיין במספר מגבלות שעשויות להשפיע על היעילות של השוק ולפגוע ברצון והיכולת של התאגיד לפעול באופן מוסרי. מגבלה ראשונה היא "לא הכל מסחר" לפיה השוק החופשי איננו נועד לדאוג לרווחה החברתית והשוק יכול לפעול בזמן שאוכלוסיות נאנקות תחת עוני, אפליה ופגיעה בתאגידים אחרים (גבע, 2011, עמ' 40-41). ואכן, תאגידים הימורים גדולים כמו למשל בתי קזינו, ממשכים לפעול תוך ניצול חולשתן של אוכלוסיות חלשות ועניות תוך מצג שווא של הצלחה וזכיה של המהמר. בתי הקזינו הגדולים מושכים אליהם תיירים באמצעות שיווק אגרסיבי של חוויה כוללת כמו מסעדות, הופעות, פרסים וחופשות, והכל במחיר אחד של הנאה והימורים. בתהליך זה הקזינו פוגע בתחרות שכן כוחו מביא